

Ks. Zdzisław Janiec

Magia czy modlitwa?¹

(Duszpasterskie problemy modlitw o uzdrowienie)

Wstęp

Od początku dziejów człowieka w jego życie wpisana jest walka duchowa, rozgrywająca się między siłami dobra i zła, światłości i ciemności, grzechu i łaski. Dziśsze czasy są szczególnie, dziś bowiem wpływ złego ducha jest ogromny². Poszukując zabezpieczenia od nieszczęść i udręk, człowiek akceptuje istnienie osobowej formy zła, określanej mianem magii i szatana³. Najstarszym wzorem tak definiowanej magii i demonologii są starożytne kultury świata egipskiego, babilońskiego czy greckiego. W nich bowiem odnajdujemy szereg praktyk broniących przed złem, np. modlitwy, zaklęcia, magiczne formuły itp⁴.

Zagadnienie magii odżyło w XX wieku⁵. Temat ten stał się żywy w refleksji lekarzy, psychologów, psychiatrów a także teologów⁶.

Temu zagadnieniu został poświęcony niniejszy artykuł, zatytułowany: *Magia czy modlitwa? – Duszpasterskie problemy modlitw o uzdrowienie*. Omawiany problem można zamknąć w pytaniu: **Magia czy modlitwa? – jakie są duszpasterskie problemy modlitwy o uzdrowienie?** Aby na nie odpowiedzieć, rozważmy następujące trzy zagadnienia:

I. Magia zagrożeniem

II. Modlitwy uzdrowienia jako *antidotum* na magię

III. Formacja duszpasterska w kontekście magii

---

¹ Jest to referat ogłoszony przez autora w ramach *Duszpasterskich Wykładów Akademickich* w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w dniu 27 sierpnia 2009 roku.

² Por. A. Żądło, *Wstęp*, w: *Egzorcyzmy w tradycji i życiu Kościoła*, red. A. Żądło, Katowice 2007, s. 6.

³ Zob. A.M. Di Nola, *Diabeł. O formach, historii i kolejach losu Szatana, a także o jego powszechnej i złowrogiej obecności wśród wszystkich ludów, od czasów starożytnych aż po teraźniejszość*, Kraków 2001.

⁴ P. Towarek, *Egzorcyzm (Historia, Liturgia, Teologia)*, Olsztyn 2008, s. 9.

⁵ Diabeł wychwala wiek XX, uznając go za swój: „Mój wiek XX to jeszcze lepsza sprawa. To prawda, nie wierzycie zupełnie w moje istnienie. Żyję jeszcze w waszym języku, w stereotypowych zwrotach jak «diabelska uroda», «facet z piekła rodem», «ciągnąć diabła za ogon» [...]. Macie także w zwyczajcu używać wyrażenia «diabelska sztuczka», w czym przebija wasz podziw dla mojej osoby. Te ukłony pod moim adresem rzecz jasna nie mają formy liturgicznej poza wąskim gronem okultystów [...]. Tak czy inaczej wasze posłuszeństwo wynagradza mi wasze braki. Zdaje się wam, że robicie, co wam się podoba, a tymczasem spełnacie moją wolę szybko i dokładnie. Zaledwie sformułowałem życzenie, a już zabieracie się do wykonania. Potraficie tak szybko się poruszać na drodze wyznaczonej wam przeze mnie, że czasem zostaję w tyle, przynajmniej takie mam wrażenie. Ale nie bójcie się. Dopędzę was ani chybi. Żarliwie oddany Diabeł” (por. KKK 1236,1673). Zob. A. Frossard, *36 dowodów na istnienie diabła*, Poznań 1987, s. 11.

⁶ Por. p. Towarek, *Egzorcyzm...*, s. 9.

I. MAGIA ZAGROŻENIEM

W niniejszym paragrafie zajmiemy się kwestiami magii i maga. Wyjaśnimy znaczenie tych pojęć, jak również wskażemy na zagrożenia, które z nich wypływają dla człowieka. Powiemy także o stanowisku Kościoła wobec niebezpieczeństw płynących z uprawiania magii.

1. Magia i mag – wyjaśnienie pojęć

a) Magia, czarostwo⁷ – są to praktyki wpływania na ludzi, przedmioty, zdarzenia czy zjawiska fizyczne za pomocą środków paranormalnych lub okultystycznych, a więc zasadniczo niepoddających się weryfikacji za pomocą metody naukowej, kolidujących z podejściem racjonalistycznym⁸. Święty Tomasz z Akwinu (inspirujący się świętym Augustynem) ze swoim traktatem o magii (w: *Summa contra gentiles*) stwierdza, że magia jest zjawiskiem duchowym – swoiście racjonalnym i nadracjonalnym, a nie czysto irracjonalnym. Akwinata dowodzi swych racji, gdy ukazuje między innymi komunikacyjny charakter magii, wyrażającej się w symbolach i znakach⁹. Zarówno magia (różne jej formy), wróżbiarstwo, spirytyzm, uzdrowicielstwo (medycyny) okultystyczne¹⁰, jak i astrologia są odmianami okultyzmu¹¹. Dziś wielu ludzi uznaje je za banalne, nierodzące problemów¹².

b) Mag, czarownik – jest to osoba parająca się magią przez stosowanie różnorodnych gestów, zakleć, wypowiedzianie inkantacji i wykonywanie czynności rytualnych, które mają zapewnić człowiekowi władzę nad siłami nadnaturalnymi, mają – według jego przekonania – dać mu moc zmiany rzeczywistości¹³.

2. Współczesne zagrożenia przez magię

Myśląc o magii, wyobrażamy sobie najczęściej czarownice, magów, sztukmistrzów, czarnoksiężników, cudotwórców i uzdrowicieli. Praktykowanie jakichkolwiek form magii może być groźne, tymczasem współczesny człowiek coraz rzadziej zdaje

⁷ Słowo „magia” pochodzi pierwotnie od Magów (staroperskie *maguš*, gr. *μάγος*), astrologów-kapłanów Zoroastryzmu z ludu Medów. W okresie hellenistycznym greckie *μάγος* (*magos*) mogło być używane jako przymiotnik, lecz przymiotnik *μαγικός* (*magikos*, łac. *magicus*) również jest potwierdzony jako używany w I wieku (Plutarch), typowo występujący w rodzaju żeńskim, w sformułowaniu *μαγική τέχνη* (*magike technē*, łac. *ars magica*) „magiczna sztuka”. Słowo *magic* weszło w użycie w jęz. angielskim pod koniec XIV wieku, pochodząc od starofrancuskiego słowa *magique*. Zob. *Magia*, w: wiki/, (dostęp: 11. 08. 2009 roku).

⁸ W kulturze popularnej dzielimy magię na białą i czarną. Biała magia jest wykorzystywana do dobrych celów i dobrymi sposobami, zaś czarna magia służy złu, wykorzystywana jest do niecných zamiarów i zwykle wiąże się z wykonywaniem jej na mroczne sposoby. Zob. *Magia*, http , s. 3, (dostęp: 11. 08. 2009 roku).

⁹ Św. Tomasz, *Suma contra gentiles*, ks. III, rozdział VIII.

¹⁰ Por. A. Posacki, *Szatan jest obecny i działa w świecie*, w: *Egzorcyzmy w tradycji...*, s. 163.

¹¹ Okultyzm (łac. *occultus* od *occulere* – ukrywać, zatajać) to wiedza tajemna o rzekomych siłach nadprzyrodzonych, nadmysłowych, wywołujących zjawiska jasnowidzenia, telepatii. Zob. W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Warszawa 2000, s. 359.

¹² Por. A. Posacki, *Szatan jest obecny...*, s. 165.

¹³ Por. *Magia*, <http://pl.wikipedia.org/wiki/>, (dostęp: 11. 08. 2009 roku).

sobie z tego sprawę¹⁴. Wśród zagrożeń związanych z magią specjaliści wymieniają nie tylko wróżenie z kart tarota, wizyty u wróżki czy wiarę w horoskopy, ale także czytanie literatury związanej z historiami magicznymi i zabawę niektórymi grami komputerowymi¹⁵. W powszechnym odczuciu współczesnego społeczeństwa magia utożsamiana jest z zabobonem lub folklorem, a działania magiczne postrzegane są jako nieskuteczne lub wręcz oszukańcze. Mimo tak negatywnych konotacji, magia zakorzeniła się jednak w kulturze popularnej, jako stały element w literaturze fantasy, bajkach dla dzieci oraz kampaniach marketingowych¹⁶.

Nasilający się obecnie proces sekularyzacji wzmacnia zainteresowanie magią¹⁷. Ł. Laskowski zwraca uwagę, że „zainteresowanie magią może rosnać w sytuacjach kryzysowych. Takimi sytuacjami mogą być daty związane np. z końcem roku, przełomem wieków, ale także obecna perspektywa kryzysu ekonomicznego”. Badacz podkreśla, że „Europa i nie tylko¹⁸ coraz bardziej odchodzi od religii, a kiedy rezygnujemy z religijności i z zaufania Bogu na to miejsce wchodzi myślenie magiczne. Wierzy się, że coś przynosi szczęście, że można zapewnić sobie spokojną egzystencję”¹⁹. Jednak patrząc szerzej na to zjawisko, trudno powstrzymać się od refleksji na temat miejsca, jakie zajmuje ono w świadomości współczesnego człowieka. Powstaje pytanie o to, czy magia jest szkodliwa dla religii. Trzeba w tym miejscu rozważyć stanowisko Kościoła.

3. Kościół wobec magii

Kościół trwa nieustannie w postawie sprzeciwu wobec wszelkiego rodzaju zła²⁰. Wiele niektórych wyznań, szczególnie monoteistycznych – w tym chrześcijaństwo, uważa, iż stosowanie magii (niezależnie od jej podziału) ma złe pochodzenie, dlatego jest zakazane²¹.

---

¹⁴ Najbardziej zagrożone są dzieci i młodzież, szczególnie przez środki medialne, takie jak telewizja i internet. Aktualnie pojawia się coraz więcej stron internetowych poświęconych tematyce magii. Oprócz tego są wydawane dla dzieci w wieku 7-12 lat publikacje nasycone treściami magicznymi. Dla przykładu: *Czasopismo dla czarodziejów* (dwutygodnik), wychodzące od 2002 roku, jest czytane przez dzieci. Akcentuje się w nim, iż kontakt z czasopiśmem jest tylko zabawą. Z obserwacji autora wynika, że jak dotąd (2009 rok) ukazało się 160 numerów nasyconych tekstami ezoterycznymi. Jest to pismo bardzo popularne i „chwytliwe” ze względu na ilustracje. Są to osobiste spostrzeżenia piszącego.

¹⁵ Por. Dociek, *Modlitwy przeciwko magii. Dobrze, że nie stosy*, w: <http://forum.gazeta.pl/forum/w.62.90683661.90683661>, html, (dostęp: 18. 08. 2009 roku)

¹⁶ Por. tamże.

¹⁷ Zob. tamże.

¹⁸ Wiara w magię jest rozpowszechniona w większości systemów wierzeń etnicznych – plemiennych społeczności Afryki i Oceanii, rdzennych Amerykan oraz rodzimych wierzeń średniowiecznej Europy i części jej współczesnych kontynuatorów – wierzeń rodzimych. Do XVIII wieku w Europie była karana śmiercią (zazwyczaj spaleniem na stosie). Zob. Magia, <http://pl.wikipedia.org/wiki/>, s. 6 (dostęp: 11. 08. 2009 roku).

¹⁹ Por. *Modlitwy przeciwko magii. Dobrze, że nie stosy*, w: <http://forum.gazeta.pl/forum/w.62.90683661.90683661>, html, (dostęp: 18. 08. 2009 roku).

²⁰ Por. G. Ferraro, *Liturgia przed Jubileuszem 2000. Nowy rytuał egzorcyzmów: narzędzie władzy Chrystusa*, „Anamnesis” 5:1998/1999, nr 19, s. 56.

²¹ Zob. *Nota Duszpasterska Konferencji Biskupów Toskanii na temat magii i demonologii*. Oświadczenie prasowe z 1. 06. 1994 roku, w: *Magia*, w: <http://pl.wikipedia.org/wiki/>, (dostęp: 11.08. 2009 roku).

Magia jest czymś realnym, jak diabeł. Możemy o tym przeczytać w Biblii²², *Katechizmie Kościoła katolickiego*²³, *Kodeksie prawa kanonicznego*²⁴ oraz nowym *Rytuale egzorcyzmów* z 1999 roku. Nauka Kościoła jest tutaj niezmienna, a chodzi w niej nie tylko o to, żeby ludzie Kościoła ją znali, ale również aby ją praktykowali²⁵ i próbowa-

²² *Biblia*, podobnie jak *Koran*, sprzeciwia się praktykom magicznym. Dla przykładu prezentujemy wybrane teksty ze Starego i Nowego Testamentu:

- „Nie znajdzie się pośród ciebie nikt, kto by przeprowadzał przez ogień swego syna lub córkę, uprawiał wróżby, gusła przepowiednie i czary: nikt, kto by uprawiał zaklęcia, pytał duchów i widma, zwracał się do umarłych. Obrzydliwy jest bowiem dla Pana każdy, kto to czyni. Z powodu tych obrzydliwości wypęda ich Pan, Bóg twój, sprzed twego oblicza. Dochowasz pełnej wierności Panu, Bogu swemu” (Pwt. 17, 10-13).

- „Nie będziecie się zwracać do wywołujących duchy ani do wróżbitów. Nie będziecie zasięgać ich rady, aby nie splugawić się przez nich. Ja, jestem Pan Bóg wasz” (Kpł. 19, 31).

- „Także przeciwko każdemu, kto się zwróci do wywołujących duchy albo do wróżbitów, aby uprawiać z nimi nierząd, zwróć oblicze i wyłącz go spośród swego ludu” (Kpł. 20, 6).

- „Pewien człowiek, imieniem Szymon, który dawniej zajmował się czarną magią, uprawiał w zdumienie lud Samarii i twierdził, że jest kimś niezwykłym. Poważali go wszyscy od najmniejszego do największego: «Ten jest wielką mocą Bożą» – mówili. A liczyli się z nim dlatego, że już od dość długiego czasu uprawiał ich w podziw swoimi magicznymi sztukami. Lecz kiedy uwierzyli Filipowi, który nauczał o królestwie Bożym oraz o imieniu Jezusa Chrystusa, zarówno mężczyźni, jak i kobiety przyjmowali chrzest. Uwierzył również sam Szymon, a kiedy przyjął chrzest, towarzyszył wszędzie Filipowi i zdumiewał się bardzo na widok dokonywanych cudów i znaków” (Dz. 8, 9-13).

- „Kiedyśmy szli na miejsce modlitwy, zabiegła nam drogę jakaś niewolnica, opętana przez ducha, który wróżył. Przynosiła ona duży dochód swym panom. Ona to biegnąc za Pawłem i za nami, wołała: «Ci ludzie są sługami Boga Najwyższego, oni wam głoszą drogę zbawienia». Czyniła to przez wiele dni, aż Paweł mając dość tego odwrócił się i powiedział do ducha: «Rozkazuję ci w imię Jezusa Chrystusa, abys z niej wyszedł». I w tejże chwili wyszedł” (Dz 16, 16-18).

- „I wielu też z tych, co uprawiali magię, poznało księgi i paliło je wobec wszystkich. Wartość ich obliczono na pięćdziesiąt tysięcy denarów w srebro” (Dz 19, 19).

W przekonaniu biblistów praktyki magiczne wywodzą się z interakcji między wolą człowieka a sferą duchową – wedle części interpretacji przekazów Biblijnych – ze sferą demoniczną (przed którą uchronić mogą np. praktyki *egzorcystów*). Cechą charakterystyczną tych interakcji jest wówczas interesowność sił demonicznych, przez co każda forma praktyk magicznych (w mniejszym lub większym stopniu) ostatecznie wpływa destrukcyjnie na osobową strukturę bytową człowieka. Według zwolenników tej koncepcji, skutki (pod postacią zniewolenia demonicznego, opętania, chorób fizycznych jak i psychicznych, depresji lub myśli samobójczych) wynikłe ze stosowania tak rozumianych praktyk magicznych, pojawiać się mogą w trakcie ich stosowania, jak i po tym czasie – gdy osoba (czarownik) zaprzestała już swoich praktyk.

²³ Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*. W numerze 1673 czytamy: „Gdy Kościół publicznie i na mocy swojej władzy prosi w imię Jezusa Chrystusa, by jakaś osoba lub przedmiot były strzeżone od napaści Złego i wolne od jego panowania, mówimy o egzorcyzmach. Praktykował je Jezus, a Kościół od Niego przyjmuje władzę i obowiązek wypowiadania egzorcyzmów [...]. Egzorcyzmy mają na celu wypędzenie złych duchów lub uwolnienie od ich demonicznego wpływu, mocą duchowej władzy, jaką Jezus powierzył Kościołowi”. W 391 numerze tłumaczy, że duchy zostały stworzone przez Boga jako dobre z natury: „Diabeł i inne złe duchy zostały stworzone przez Boga jako dobre z natury, ale same uczyniły się złymi”.

²⁴ Zob. *Kodeks prawa kanonicznego* z 1983 roku. W kanonie 1172 czytamy o „dokonywaniu zgodnie z prawem egzorcyzmów nad opętanymi, na które ordynariusz miejsca może udzielić zezwolenia tylko prezbiterowi odznaczającemu się pobożnością, roztropnością i nieskazitelnością życia”.

²⁵ Zob. K. Matwiejuk, *Troska Kościoła o ludzi zniewolonych złem*, „Anamnesis”14:2009, nr 58, s. 69-75.

li się do niej odnosić²⁶. Nauczanie Kościoła akcentuje trzy elementy²⁷. Po pierwsze, **magia jest tajemnicą**, po drugie, **magia jest grzechem**, po trzecie, **magia jest zwodnicza**. Magia, podobnie jak zły duch, zwodzi, oszukuje, kusi, zniekształca. Trzeba się z tym liczyć i stosować środki, które dał nam Bóg i Kościół – modlitwę, sakramenty, formy osobistej pobożności i sakramentalia²⁸.

II. MODLITWY UZDROWIENIA JAKO *ANTIDOTUM* NA MAGIĘ

Omówiliśmy zagadnienia związane z definicją magii i maga, przedstawiliśmy płynące z nich zagrożenia, powiedzieliśmy także o stanowisku Kościoła w tej sprawie. Warto teraz przyjrzeć się bliżej modlitwom uzdrowienia, które Kościół ustanowił jako *antidotum* na magię.

1. Modlitwne spotkania o uzdrowienie²⁹

Modlitwa, w której błaga się Boga o odzyskanie zdrowia, jest doświadczeniem obecnym w każdej epoce Kościoła, także w chwili obecnej. Jednak zjawiskiem nowym jest rozkwit spotkań modlitwnych o uzdrowienie od Boga³⁰. Gdy chodzi o spotkania modlitwne, które stawiają sobie za określony cel uzyskanie uzdrowień – trzeba podkreślić, że ten cel nie jest dominujący, ale z pewnością wpływa na program tych spotkań³¹.

Nabożeństwa przewidziane w księgach liturgicznych, sprawowane w poszanowaniu norm liturgicznych, są dozwolone. Nie są one jednak prawowite, jeżeli się ich nie przestrzega³².

Omówimy teraz poszczególne elementy liturgii, w których znajdują swoje miejsce modlitwy o uzdrowienie.

2. Liturgia i nabożeństwa miejscem modlitw o uzdrowienie

a) Sakrament uzdrowienia

Sakrament chorych nadal jest niezrozumiały. U wielu budzi lęk, grozę i kojarzy się ze sprawami ostatecznymi człowieka³³. W praktyce duszpasterskiej zauważa się

---

²⁶ Dlatego bardzo potrzebne są sesje naukowe poświęcone tym zagadnieniom, jak choćby te zorganizowane niedawno w Poznaniu, Częstochowie i Katowicach (24.05.2007). Jest potrzeba jednoczenia się, aby poruszany temat rozważać oraz wymieniać informacje i doświadczenia zarówno przez duchownych jak i świeckich.

²⁷ Por. Wywiad A. Posackiego z M. Romaniuk na temat: *Jak walczyć z szatanem? Koncentrujmy się na Panu Bogu*. Wywiad zamieszczony w portalu Fronda.pl. Zob. <http://www.bibula.com/?p=11798>, (dostęp: 18.08.2009 roku).

²⁸ Por. tamże.

²⁹ Przez „uzdrowienie” należy rozumieć odzyskanie sprawności moralnej, nabytej na nowo przez człowieka dręczonego. Por. T. Owczarek, *Wychowanie do walki z szatanem przez kierownictwo duchowe*, w: *Egzorcyzmy w tradycji...*, s. 261-262.

³⁰ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja o modlitwach o uzdrowienie od Boga*, promulgowana 14 września 2000 roku, zob. <http://www.fidelitas.pl/dokumenty/uzdrowienia-modlitwa.php>, s. 2, (dostęp: 19.08.2009 roku).

³¹ Por. tamże, s. 12.

³² Por. tamże, s. 13.

³³ J. Stefański, *Sakrament chorych w dziejach i życiu Kościoła*, Gniezno 2000, s.97.

niekiedy przeakcentowanie momentu obrzędowego na pewien „magizm” czynności rytualnych, „zabezpieczających” chorego, umierającego na wieczność³⁴.

O uzdrowienie chorych, aby uzyskali pociechę w ciele i w duszy oraz by byli wolni od wszelkiej słabości³⁵, Kościół prosi Pana podczas sprawowania sakramentu uzdrowienia. Liturgia dystansuje się w każdym sakramencie od jakiegokolwiek podejrzenia o magizm sakramentalny, eksponując jednocześnie konieczność współpracy z otrzymywanym sakramentem³⁶.

b) Msza święta

Jednym z modnych ostatnio wśród protestantów argumentów przeciwko Eucharystii jest zarzut magii. Aby ośmieszyć liturgię mszalną Kościoła katolickiego, formułuje się często stwierdzenie: „kapłan odprawi jakieś *hokus pokus* i pstryk, mamy Ciało i Krew Chrystusa”³⁷. Jest to zarzut obraźliwy, ponieważ jest pomówieniem katolików o złamanie pierwszego przykazania przez uprawianie magii. Równocześnie jest to argument działający wprost na podświadomość osoby, która stara się postępować zgodnie z przykazaniami. Osobę, którą „nakarmiono” takimi argumentami, bardzo trudno jest przekonać, że Msza święta nie ma w sobie nic magicznego i nie jest czarem³⁸.

Skoro liturgia jest nieustannym „*hodie*”³⁹, to znaczy, że w niej „jest tutaj” i „też” obecny Chrystus⁴⁰. Zatem Msza święta stanowi rzeczywiste uobecnienie Pana (z wiecznika i Kalwarii), czyli autentyczne spotkanie z Jezusem, uzdrawiającym nas przez swoje słowo i ciało. Nie dziwi zatem, że *Mszał Rzymski* zawiera Mszę „za chorych” i że oprócz łask duchowych prosi się w niej o zdrowie chorych⁴¹. Jest to „rzeczywista rzeczywistość”, nie zaś magia.

c) Nabożeństwa

W świątyniach czy sanktuariach odbywają się spotkania modlitewne, które mają na celu uzyskanie uzdrowienia przez wiernych. Dla przykładu uwzględnijmy wystawienie Najświętszego Sakramentu z błogosławieństwem bądź uroczyste odmawianie Różańca⁴². Również te nabożeństwa są prawowite, pod warunkiem, że nie zmienia się ich prawdziwego znaczenia. Nie można stawiać na pierwszym planie pragnienia uży-

³⁴ Por. tamże, s. 100.

³⁵ Modlitwa przy poświęceniu oleju brzmi: „Niech Twoje święte błogosławieństwo sprawi, by ten olej stał się ochroną dla duszy i ciała każdego, kto będzie nim namaszczone, aby uwolnił od wszelkich cierpień, chorób i słabości”. Zob. *Sakramenty chorych (Obrzędy i duszpasterstwo)*, wyd. II, Katowice 2009, nr 210. Zaś po namaszczeniu chorego, szafarz omawia następującą modlitwę: „[...] Przywróć mu (jej) pełne zdrowie duszy i ciała, aby nabrał (a) sił do pełnienia obowiązków [...]”. Zob. tamże, nr 100.

³⁶ Por. J. Stefański, *Sakrament chorych w dziejach...*, s. 90.

³⁷ Zob. szerzej *Magia*, w: <http://yarpenzirgin.blox.pl/2008/04/Magia.html> (dostęp 21.08.2009 roku).

³⁸ Por. tamże.

³⁹ W liturgii istotną aktualizacją jest liturgiczne „*hodie*” – „Pan jest” tzn.: „Jest z nami”, „Jest dla nas” i „Jest w nas”. Zob. W. Świerżawski, *Pan jest w nas (Homilie)*, Sandomierz 2006, s. 9.

⁴⁰ Por. W. Świerżawski, „*Pan mówi: << Idźcie i nauczajcie >>*”, Sandomierz 2002, s. 207.

⁴¹ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja o modlitwach o uzdrowienie od Boga*, w: <http://www.fidelitas.pl/dokumenty/uzdrowienia-modlitwa.php>, (dostęp 18.08.2009 roku), s. 13.

⁴² Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja o modlitwach o uzdrowienie od Boga...*, s. 7-8 (dostęp :18.08.2009 roku).

skania uzdrowienia chorych, gdyż powoduje to, że wystawienie Najświętszego Sakramentu zatracą własną celowość. Ono bowiem „prowadzi wiernych do uznania w niej przedziwnej obecności Chrystusa i zaprasza ich do duchowego zjednoczenia z Nim, zjednoczenia, które swój szczyt znajduje w Komunii sakramentalnej”⁴³. Także nabożeństwa mają charakter uzdrawiający. I tak w Wielki Piątek Kościół modli się do Boga Wszzechmogącego, ażeby „odwrócił od nas choroby [...] raczył dać zdrowie chorym”⁴⁴. W spotkaniach modlitewnych, zorganizowanych w celu uzdrowienia, niedopuszczalne jest przypisywanie „charyzmatu uzdrawiania” pewnej kategorii uczestników, np. kierownikowi grupy. Trzeba zawierzyć woli Ducha Świętego, który wyposaży wybrane osoby w specjalny charyzmat uzdrawiania⁴⁵, chroniąc przed magicznym zniewoleniem.

d) Sakramentalia

- Egzorcyzm⁴⁶

Egzorcyzm zaliczany jest do sakramentaliów⁴⁷. W egzorcyzmach Kościół jednoczy się z Duchem Świętym i błaga, aby przyszedł On z pomocą naszej słabości w walce ze złym duchem (por. Rz 8,26)⁴⁸. „Ta przedziwna *synergia* Ducha i Kościoła w Chrystusie objawia się nie tylko w tekstach odnowionych Rytuałów⁴⁹, ale również w

⁴³ Por. tamże.

⁴⁴ Por. Missale Romanum, *Oratio universalis*, n. X, („Pro tribulatis”), s. 256.

⁴⁵ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja o modlitwach o uzdrowienie od Boga...*, s. 14 (dostęp: 18.08. 2009 roku).

⁴⁶ W czasach wczesnochrześcijańskich egzorcystą był charyzmatyczną posługą i taką pozostał do dziś w niektórych krajach. Chociaż Paweł VI w 1972 roku („*Ministeria quaedam*”) zniósł tę posługę, pozostawiając *lektorat* i *akolitat*, to jednak Konferencje Episkopatów niektórych krajów mają możliwość wprowadzania tej posługi (np. w Afryce) tam, gdzie silniej oddziałują magia lub satanizm. W praktyce słowa: *exorcismus*, *exorcisare* oznaczają walkę z szatanem, wzywaniem, nakazywaniem, poleceniem w imię Jezusa, aby uznał Boga. Według Żydów egzorcysty to ludzie wypędzający złe duchy (Dz 19,9.13). Jezus sam wypędzał złe duchy i taką władzę przekazał swojemu Kościołowi (Mt 10,1; Mk 16,17), który wypełnia ją do dziś. Świadczą o tym: praktyki posługi egzorcysty i obecność egzorcyzmów w rytuałach kościelnych. Por. B. Nadolski, *Egzorcysta*, w: *Leksykon liturgii*, red. tenże, Poznań 2006, s. 369-340.

⁴⁷ Między innymi na ten temat piszą: A.M. Triacca: *Esorcismo*, w: D. Sartore, A.M. Triacca, C. Ciben, *Liturgia* („I Dizionari San Paolo”), Cinisello Balsamo 2001, s. 735; M. Hauke, *Theologische Klärungen zum „Großen Exorzismus”*, „Forum Katholische Theologie” 2006, nr 22, s. 186-218; J. Salij, *Wróżby, czary, opętanie*, Poznań-Kraków 2000.

⁴⁸ Por. *Egzorcyzmy i inne modlitwy błagalne* (wydanie wzorcowe), Katowice 2002, nr 11.

⁴⁹ Warto zauważyć, że stary *Rytuał dla egzorcystów* wszedł w życie w 1614 roku, nowy *Rytuał* został opublikowany w 1999 roku. Zmiany są niebagatelne. Ks. Gabriel Amorth pisze: „Według mnie, po Soborze Watykańskim II pojawiły się pewne nadużycia w praktycznym jego [Rytuału dla egzorcystów - przyp. red.] stosowaniu, jednak chciano uczynić wszystko nowe, jak gdyby w przeszłości Kościół zawsze się mylił. Jak mówiłem, wystarczyło zrewidować niektóre rzeczy, tymczasem wyrzuciło się najcenniejszy materiał”. Dalej Amorth zauważa: „Z tego powodu, na podstawie nowego Rytuału Rzymskiego, nie można byłoby ich egzorcyzmować?”. Stwierdza następnie: „według nowego Rytuału, nigdy nie trzeba egzorcyzmować, ponieważ uważa się, iż wykonywanie egzorcyzmów jest zakazane w przypadkach czarów, a one występują w ponad dziewięćdziesięciu procentach. Dalej, praktykowanie egzorcyzmów jest zabronione, jeśli nie ma pewności, że osoba jest ofiarą opętania. Tej pewności nabiera się tylko za pośrednictwem egzorcyzmów. Bardzo trudno jest ją osiągnąć przed egzorcyzmami. Dlatego też

towarzyszących rytom znakach, gestach, przedmiotach i czynnościach” – zauważa ks. P. Towarek⁵⁰. W celebracji egzorcyzmu symbolami Ducha Świętego są: woda, sól, olej, ręka, tchnienie. Zawarte w eucharystii egzorcyzmów wątki pneumatologiczne stanowią epiklezę zaproszenia i zstąpienia Ducha Świętego na opętanego⁵¹. Istotną dominantą egzorcyzmu jest nie tyle *exorciso te*, ale również *invoco te Spiritum Sanctus*. Opętany przez szatana człowiek zostaje owładnięty Duchem Świętym⁵², który zwycięża złego Ducha. Szatan wypędzany jest we wspólnocie Kościoła przez posługę Kościoła, przy modlitewnym uczestnictwie i zaangażowaniu wspólnoty. „Egzorcyzm należy sprawować w taki sposób, aby wyrażał wiarę Kościoła i nie nastęczał nikomu skojarzenia z czynnością magiczną, względnie zabobonną”⁵³.

- Błogosławieństwa

Dla uzdrowienia człowieka duże znaczenie mają błogosławieństwa. „Błogosławieństwa, jako znaki, opierają się na słowie Bożym i są sprawowane mocą wiary. Powinny one ujawniać nowe życie w Chrystusie, które rodzi się i rozwija dzięki sakramentom”⁵⁴. Błogosławieństwa ustanowione na wzór sakramentów oznaczają duchowe skutki, dzięki wstawienniczej modlitwie Kościoła⁵⁵. Istotne jest, aby pouczać Lud Boży o znaczeniu obrzędów i modlitw, którymi Kościół posługuje się przy sprawowaniu błogosławieństw. Chodzi o to, by nie wprowadzać w święte czynności niczego, co mogłoby nosić znamię zabobonu czy magii i zagrażać czystości wiary⁵⁶. Błogosławieństwa zatem zbliżają do Boga, zaś używane z wiarą stanowią pomoc w uzdrowieniu i w walce duchowej z magią.

Przyjrzyjmy się teraz zasadom, jakie przyświecają Kościołowi w formułowaniu i zastosowaniu modlitw o uzdrowienie.

istnieją teraz dwa zgodne zakazy, które dobrze się uzupełniają i oznaczają jedno: nigdy nie wykonywać egzorcyzmów. Zwracam uwagę, że w tłumaczeniu włoskim te ograniczenia zostały bardzo złagodzone. Jednak przyjąwszy możliwość posługiwania się starym Rytuałem, za pozwoleniem biskupa używam starego Rytuału”. Dalej stwierdza, że „ponieważ istnieje pewna sprzeczność, obowiązują prawomocnie dwa Rytuały, oficjalnie zatwierdzone, które są w jawnej sprzeczności. Wystarczyło, zamiast wprowadzić całkowicie nowy Rytuał, zrewidować niektóre fragmenty starego Rytuału, ponieważ tego wymagał. [...] Jeśli według nowego Rytuału zakazuje się egzorcyzmować w przypadku czarów, to co ma czynić ten, kto ich doświadcza? Jakim narzędziem Kościół zamierza obecnie się posługiwać, aby pomóc ludziom dotkniętym czarami? Czy są inne metody, pomijając świętość, która może uchronić przed czarem? A jeśli nie, może uważa się, że ci ludzie muszą być pozostawieni we władzy złego ducha i jego diabelskich zastępów?”. Powyższy tekst stanowi fragment książki *Świadectwo egzorcysty*, Wydawnictwo Salwator, Kraków 2008. Cyt. za: G. Amorth, *Znany egzorcysta o problemach z nowym Rytuałem*, w: <http://www.bibula.com/?p=11866>, (dostęp: 12. 08 2009r).

⁵⁰ P. Towarek, *Egzorcyzm...*, s. 230.

⁵¹ Por. tamże.

⁵² Por. tamże.

⁵³ *Egzorcyzmy i inne modlitwy błagalne...*, nr 19.

⁵⁴ *Obrzędy błogosławieństw* (odtąd OB), Katowice 1994, nr 10.

⁵⁵ Por. tamże.

⁵⁶ Por. tamże, nr 19.

3. Zasady kościelno-liturgiczne w modlitwach o uzdrowienie

W obliczu objawów złego ducha i magii należy stosować zasady kościelno-liturgiczne, które podaje *Instrukcja o modlitwach o uzdrowieniu od Boga*, wydana przez Kongregację Nauki Wiary⁵⁷. Są one następujące:

a) zasady kościelne

- Każdy wierny może zanosić do Boga modlitwy w celu uzdrowienia. Jednakże winny być one prowadzone przez wyświęconego szafarza⁵⁸ (art. 1).

- Ci, którzy przygotowują spotkanie liturgiczne w intencji uzdrowienia, przed przystąpieniem do jego realizacji winni stosować się do norm, które ustala biskup diecezjalny (art. 4, § 1-2)⁵⁹.

- Korzystanie ze środków społecznego przekazu, zwłaszcza telewizji, podczas modłów o uzdrowienie, liturgicznych bądź nie liturgicznych, winno odbywać się pod nadzorem biskupa diecezjalnego zgodnie z kanonem 823 i normami ustanowionymi przez Kongregację Nauki Wiary w Instrukcji z dnia 30 marca 1992 (art. 6)⁶⁰.

- Instrukcja podkreśla, iż biskup diecezjalny winien koniecznie interweniować swoim autorytetem, gdy występują nadużycia i poważne naruszenia norm w nabożeństwach o uzdrowienie (art. 10)⁶¹.

b) zasady liturgiczne

- Modlitwy o uzdrowienie uważane są za liturgiczne tylko wtedy, gdy znajdują się w księgach liturgicznych zatwierdzonych przez kompetentną władzę kościelną (art. 2). Winny być one sprawowane zgodnie z rytym przepisany i wskazanym w szatach świętych w *Ordo benedictionis infirmorum z Rituale Romanum* (art. 3)⁶².

- Pozaliturgiczne modlitwy o uzdrowienie winny być prowadzone w odmienny sposób od celebracji liturgicznych, na przykład spotkań modlitewnych lub nabożeństw Słowa Bożego (art. 5 § 1). Nie powinno się mieszać modlitw pozaliturgicznych z właściwymi celebracjami liturgicznymi (art. 5 § 2)⁶³.

- Podczas sprawowania Najświętszej Eucharystii i innych sakramentów (art. 8 § 3), oraz Liturgii Godzin nie powinno się wprowadzać liturgicznych czy pozaliturgicznych modlitw o uzdrowienie. (art. 7 § 1)⁶⁴.

- Natomiast modlitwy egzorcyzmu, zawarte w *Rituale Romanum* winny być odmienne od modlitw o uzdrowienie, liturgicznych i pozaliturgicznych.

- Ci, którzy przewodniczą nabożeństwu o uzdrowienie, winni starać się o zachowanie w zgromadzeniu liturgicznym prawdziwej pobożności i niezbędnej roz-

⁵⁷ Por. B. Nadolski, *Egzorcysta...*, s. 470-471.

⁵⁸ Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja o modlitwach o uzdrowienie od Boga...* s. 14 (dostęp :18.08.2009 roku).

⁵⁹ Por. tamże, s. 15.

⁶⁰ Por. tamże, s. 16.

⁶¹ Por. tamże, s. 17.

⁶² Por. tamże, s. 14-15.

⁶³ Por. tamże, s. 15.

⁶⁴ Por. tamże, s. 16.

trotności. Jeżeli wśród uczestników nastąpi uzdrowienie, należy przedstawić ten fakt kompetentnej władzy kościelnej (art. 9)⁶⁵.

III. FORMACJA DUSZPASTERSKA W KONTEKŚCIE MAGII

W niniejszym akapicie poddamy pod rozwagę funkcję, jaką pełni formacja liturgiczna w kontekście objawów magii.

1. Formacja liturgiczna

Liturgia, jako „źródło i szczyt” życia chrześcijańskiego⁶⁶, jest dla wierzących nie tylko najistotniejszym środowiskiem życia duchowego, ale również pierwszorzędnym zadaniem formacyjnym⁶⁷. W formacji liturgicznej chodzi o to, aby człowiek wszedł w żywy kontakt z Chrystusem i Jego dziełem zbawczym, jakim jest uświęcenie człowieka i uwielbienie Boga⁶⁸. Chodzi w niej także o to, by człowiek odrodzony przez sakrament chrztu i napełniony darami Ducha Świętego w bierzmowaniu, wzmocniony słowem Bożym i Ciałem Pańskim, czynnie uczestniczył w sakramentach i ich mocą kształtował swoje życie⁶⁹. Podstawową rolę w formacji liturgicznej odgrywają sakramenty święte⁷⁰, z którymi wiążą się trzy prawdy. Pierwsza mówi o tym, że każdy sakrament ma charakter dialogiczny (osobista więź z Chrystusem), druga prawda dotyczy uczestnictwa w liturgii, które winno być świadome, czynne i pełne⁷¹, trzecia zaś informuje, że Chrystus jest „dziś” (*hodie*), „tu i teraz”⁷² obecny w sakramentach i każdej akcji liturgicznej⁷³. Najważniejsza jest obecność samego Chrystusa (*hodie*)⁷⁴, jako głównego liturga w każdym sakramencie⁷⁵. To On przez znaki i słowa spełnia swoją kapłańską misję uświęcania i oddawania czci Ojcu wiecznemu⁷⁶. Tu jest zawarty sens każdej celebracji liturgicznej łącznie z sakramentami⁷⁷. Trzeba pamiętać, że formacja liturgiczna prowadzi do rzeczywistego udziału wiernych w liturgii, przez którą sami się formują⁷⁸. Jeśli nie ma liturgii, wtedy nie pozostaje nic z Kościoła, bo tylko w liturgii nabiera On prawdziwych kształtów⁷⁹. Taka świadomość liturgii broni przed „liturgizmem”⁸⁰, czyli zmanierowaną wersją liturgii oraz przed magicznym jej rozumieniem a także demonologicznym praktykowaniem.

⁶⁵ Por. tamże, s. 17.

⁶⁶ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej* (odtąd KL), nr 10, Wrocław 1997.

⁶⁷ Por. A. Sielepin, *Między „źródłem” a „szczytem”*, Kraków 2004, s. 175.

⁶⁸ Por. KL nr 7.

⁶⁹ Por. J. Janicki, *Liturgiczna formacja*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński, Lublin 2006, s. 429.

⁷⁰ Por. B. Nadolski, *Egzorcysta...*, s. 470-471.

⁷¹ Por. J. Stefański, *Sakrament chorych w dziejach i życiu Kościoła*, Gniezno 2000, s. 103.

⁷² Por. A. Sielepin, *Między „źródłem” a „szczytem”...* s. 185.

⁷³ Por. J. Stefański, *Sakrament chorych...*, s. 62.

⁷⁴ „*Hodie*” – „dzisiaj” to jeden z najbardziej charakterystycznych wyrazów w liturgii. Zob. P. de Clerc, *Zrozumieć liturgię*, tłum. S. Czerwik, Kielce 1997, s. 140.

⁷⁵ Por. KL, nr 7.

⁷⁶ Por. tamże.

⁷⁷ Por. J. Stefański, *Sakrament chorych...*, s. 62.

⁷⁸ Por. J. Janicki, *Liturgiczna formacja...*, s. 429.

⁷⁹ Por. P. de Clerc, *Zrozumieć liturgię...*, s. 188.

⁸⁰ Por. A. Sielepin, *Między „źródłem” a „szczytem”...*, s. 190.

2. Formacja przez katechezę

Katecheci przyznają, że w szkołach spotykają się z symbolami magii, satanistycznymi znakami malowanymi na tablicach, ścianach czy ławkach szkolnych. Czasami spotykają w klasach odwrócony krzyż albo trzy szóstki wypisane na tablicy (symbol satanistyczny Antychrysta)⁸¹. Należy również zauważyć, iż tematyka magii, szatana itp. jest nieobecna w programach i podręcznikach katechetycznych⁸². Katecheta nie znajdzie w obecnej *Podstawie programowej katechezy* (2001)⁸³ czy w *Programie nauczania religii* (2001)⁸⁴ ani jednej lekcji poświęconej zagadnieniu demonologii bądź magii⁸⁵. W związku z tym rodzi się postulat elementu terapeutycznego⁸⁶ w katechezie⁸⁷, uwzględniającego następujące zagadnienia⁸⁸: uporządkowanie pojęć: Bóg Stwórca – stworzenia (aniołowie, demony, szatan), zaszczepienie przekonania, że Jezus Chrystus zwyciężył szatana⁸⁹, krzewienie przekonania, że człowiek może odrzucić pokusy szatańskie i magiczne⁹⁰, potrzeba trwania w słowie Bożym⁹¹, w modlitwie i życiu sakramentalnym. Ponadto potrzebna jest znajomość takich zagrożeń jak: zabobony, bałwochwalstwa, wróżbiarstwo, magia, czary, sekty itp.⁹². Wszystko po to, aby wierni nie uciekali się do magicznych czy demonologicznych praktyk.

Benedykt XVI w publikacji *Jezus z Nazaretu*⁹³ zwrócił uwagę na ważność misji katechetów, stwierdzając: „leczenie stanowi istotny wymiar posłannictwa apostoła i chrześcijańskiej wiary w ogóle”⁹⁴. Papież przywołuje w tym miejscu Eugena Bisera, który nazywał chrześcijaństwo „religią terapeutyczną” – religią przywracania zdrowia⁹⁵. Określenie to mieści w sobie treść pojęcia odkupienia, co konsekwentnie wyklucza wszelkie magiczne uzdrowienia⁹⁶.

---

⁸¹ Por. A. Gentili, *Proroctwa na II tysiąclecie*, tłum. B. Piotrowska, Kraków 2001, s. 185-192.

⁸² Por. J. Kochel, *Wychowanie do walki z szatanem przez katechezę*, w: *Egzorcyzmy w tradycji...*, s. 192.

⁸³ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła Katolickiego w Polsce*, Kraków 2007.

⁸⁴ Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii*, Kraków 2001.

⁸⁵ Por. J. Kochel, *Wychowanie do walki z szatanem...*, s. 92.

⁸⁶ Postuluje go Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Ecclesia in Europa*, 17 IV 2003, nr 46. Cza-sownik *therapeuein* Nowego Testamentu oznacza „służyć, troszczyć się o chorych, pielęgnować, leczyć, uzdrawiać”. Zaś rzeczownik *therapeutes* tłumaczy się jako „towarzysz albo sługa”, który udziela pomocy choremu. Por. T. Panuś, *Główne kierunki katechetyczne XX wieku*, Kraków 2001, s. 148.

⁸⁷ Por. T. Panuś, *Profilaktyka i terapia w katechezie*, w: *Chrystus-Eucharystia źródłem nadziei*, red. A. Klich, Kraków 2004, s. 85.

⁸⁸ Zob. J. Kochel, *Wychowanie do walki z szatanem...*, s. 198.

⁸⁹ Zob. KKK, 635; 1708; 2853.

⁹⁰ Por. tamże, 1806; 2846-2849.

⁹¹ Por. J 15,3.

⁹² Por. KKK, 2110 -2128.

⁹³ Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, tłum. W. Szymona, Kraków 2007.

⁹⁴ Tamże, s. 152.

⁹⁵ Por. E. Biser, *Einweisung in das Christentum*, Düsseldorf 1997.

⁹⁶ Zob. J. Kochel, *Wychowanie do walki z szatanem...*, s. 209.

3. Formacja przez homilię

W walce z magią ważną rolę odgrywa słuchanie słowa Bożego (Biblia) i słowa Kościoła (teksty eucharystyczne), które są źródłem zbawczej mocy⁹⁷. W wychowaniu wiernych przez homilię należy podejmować między innymi następujące tematy: o zwycięstwie Chrystusa nad szatanem, uwrażliwianie na działanie złego ducha, jedność z Chrystusem, współpraca z Duchem Świętym, znaczenie liturgii w życiu wiernych, modlitwa – czujność – uczynki pokutne w walce ze złem itp.⁹⁸. W głoszeniu homilii mszalnej należy nawiązywać do sakramentów, szczególnie do Eucharystii, w której jest obecny i działa Jezus Chrystus, udzielający słuchaczowi przez Ducha Świętego światła i zbawczej mocy, potrzebnej do zwalczania wszelkiego zła i przeciwstawiania się propagandzie magii⁹⁹.

4. Formacja przez kierownictwo duchowe

Kierownictwo duchowe wychowuje do walki z magią i szatanem. Pozwala bowiem dostrzec demoniczny wpływ złych duchów z zewnątrz na sferę psychofizyczną zniewolonego człowieka¹⁰⁰. Osoba zniewolona złem winna poddać się kierownictwu duchowemu. Chcąc doświadczyć uwolnienia i duchowego uzdrowienia, należy między innymi doświadczyć bliskości Boga miłosiernego, czyli Tego, który kocha swe stworzenia¹⁰¹. W towarzystwie osoby zniewolonej przez magię, pomocny okazuje się pięciopunktowy rachunek sumienia pozostawiony przez św. Ignacego. Winien on stać się codzienną lekcją rozeznawania duchów oraz przedmiotem pracy nad sobą¹⁰². Kierownik duchowy winien być zatroskany o życie sakramentalne osoby zniewolonej. Stąd płynie zobowiązanie do systematycznej spowiedzi, z określeniem terminów spotkań w sakramencie pokuty i pojednania¹⁰³. Ważnym elementem na drodze rozeznania głębi zniewolenia przez magię, jest dla osoby zniewolonej spowiedź generalna. Pozwala ona dokładnie poznać przyczyny zniewolenia demonicznego. Nadto w pracy nad uzdrowieniem duchowym winno się akcentować znaczenie Komunii sakramentalnej, czyli stan łaski uświęcającej. W komunii z Jezusem Eucharystycznym i w oparciu o modlitwę Kościoła, np. egzorcyzm, oraz uznanie tej prawdy i zaakceptowanie jej prowadzi do wyzwolenia, a więc do wewnętrznego uzdrowienia z doznanych ran i krzywd duchowych¹⁰⁴. Doświadczenie pastoralne upoważnia do sformułowania wniosku o konieczności harmonizowania kierownictwa duchowego z celebra-

⁹⁷ Por. J. Twardy, *Wychowanie do walki z szatanem przez homilię*, w: *Egzorcyzmy w tradycji...*, s. 213.

⁹⁸ Zob. tamże, s. 213-242.

⁹⁹ Por. tamże, s. 233.

¹⁰⁰ Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Egzorcyzmy i inne modlitwy błagalne*, Katowice 2003, nr 11.

¹⁰¹ Por. T. Owczarek, *Wychowanie do walki z szatanem przez kierownictwo duchowe*, w: *Egzorcyzmy w tradycji...*, s. 258.

¹⁰² Por. tamże, s. 259.

¹⁰³ Por. tamże, s. 258.

¹⁰⁴ Por. tamże, s. 259, 261.

cją modlitwy Kościoła w różnych jej wymiarach. Bowiern towarzyszenie duchowe tworzy nieodzowny kontekst liturgiczny, pomagający bezpośrednio zwalczać magię i szatana¹⁰⁵.

Zakończenie – wnioski i postulaty

Po analizie zagadnień związanych z magią oraz przedstawieniu sposobów walki z demonologią, kreowanych i akceptowanych przez Kościół, warto w kilku punktach podsumować dotychczasowe rozważania.

1. Człowiek współczesny, zagrożony przez magię, chciałby uzyskać władzę na bogami i kosmosem, by nimi manipulować. Dlatego temu „choremu człowiekowi” potrzebna jest modlitwa o uzdrowienie od Boga. Modlitwa ta stanowi *antidotum* na zjawisko magii i kształtuje zarazem postawę uległości człowieka przed Bogiem, odwołuje się od chęci traktowania Go instrumentalnie. Należy pamiętać, że uzdrowienia duchowego zawsze dokonuje Zbawiciel¹⁰⁶.

2. W tym uzdrowieniu zasadniczą rolę odgrywa liturgia, która chroni przed niekontrolowaną emocjonalnością, stwarzającą podłoże dla magii. Trzeba rozumieć liturgię, zwłaszcza jej znaki, symbole, gest postawy. Jeżeli nie będzie prawdziwego zrozumienia liturgii, wtedy może się ona przerodzić w magię¹⁰⁷. Niedocenywanie wagi liturgicznego kontaktu, a w nim życia sakramentalnego, zwłaszcza sakramentu uzdrowienia, Eucharystii i nabożeństw, stwarza miejsce dla praktyk magicznych. Najważniejsze, by przez praktyki sakramentalne trwać przy Obecny Boga.

3. Duże znaczenie dla uzdrowienia wewnętrznego mają sakramentalia. Powinny być one sprawowane w oparciu o księgi liturgiczne z poszanowaniem zawartych w nich norm kościelno-liturgicznych. Szczególnie egzorcyzm, będący modlitwą Kościoła zanoszoną do Ducha Świętego, chroni przed deformacjami magicznymi¹⁰⁸. Podobnie rzecz się ma z błogosławieństwami, które nie są aktem magicznym ze względu na liturgię słowa, która pełni w nich ważną rolę. To słowo Boże stanowi *Sitz in Leben* całej celebracji błogosławieństwa¹⁰⁹.

4. Do uzdrowienia z magii bardzo pomocna i niezbędna jest formacja duszpasterska. Powinna ona przebiegać w aspektach: liturgicznym, katechetycznym, homilijnym i kierownictwa duchowego. W ramach formacji staje się zasadne dokładne i głębsze zapoznanie z *Instrukcją o modlitwach o uzdrowienie od Boga* oraz wierne zachowanie przepisów dyscyplinarnych, które są w niej zawarte. Zdobywając pastoralną formację, chrześcijanin nie powinien bać się zła, ani też na nim koncentrować. Bowiern zadaniem ucznia Pana jest „dziś” zaufać Bogu w życiu i minimalizować magiczne podejście do liturgii¹¹⁰ oraz działanie magii.

---

¹⁰⁵ Por. tamże, s. 262.

¹⁰⁶ Por. J. Augustyn, *W kręgu kierownictwa duchowego*, Kraków 1994, s. 83-95.

¹⁰⁷ Por. T. Jakubowski, *Ruch Światło Życie*, w: <http://www.wsd.diecezja.kalisz.pl/oaza2.html>, (dostęp: 20. 08 2009 roku.)

¹⁰⁸ Por. J. Stefański, *Sakramentalia nie są aktem magicznym*, w: *Odnowa liturgii trwa*, red. J. Stefański, Włocławek 2008, s. 368.

¹⁰⁹ Por. tamże.

¹¹⁰ Por. T. Kwiecień, *Błogosławione marnowanie* (O Mszy świętej z ojcem Tomaszem Kwietniem rozmawiają J. Borkowicz i I. Cieślak), Kraków 2003, s. 267.

Bibliografia uzupełniająca

B. Malinowski, *Mit, magia, religia*, Warszawa 1990; A. Wierciński, *Magia i religia*, Kraków 1997; R. Laurentin, *Szatan mit czy rzeczywistość?*, Warszawa 1998; B. Nadolski, „Nowy” obrzęd wielkiego egzorcyzmu, RBL 53:2000, s. 222-227; J. Górzynski, *Nowy obrzęd egzorcyzmów*, „Collectanea Theologica”, 70:2000, z.3, s. 186-190; J. Salij, *Wróżby, czary, opętanie*, Poznań-Kraków 2000; A. Szyjewski, *Etnologia religii*, Kraków 2001; R. Kieckhefer, *Magia w Średniowieczu*, Kraków 2001; A.M. Triacca, *Esorcismo*, w: D. Sartore, A.M. Triacca, C. Ciben, *Liturgia* („I Dizionari San Paolo”), Cinisello Balsamo 2001; A.J. Nowak, *Opętanie*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin-Kraków 2002; M. La Grua, *Modlitwa o uwolnienie*, Kraków 2002; J. A.Sayes, *Szatan. Rzeczywistość czy mit?*, Kraków 2003; C. Ryszka, *Spotkanie z egzorcyzmami*, Bytom 2004; A. Posacki, *Egzorcyzmy, opętanie, demony*, Radom 2005; M. Introvigne, *Powrót magii*, Kraków 2005; J. Prokopiuk, *Dzieje magii*, Wydawnictwo Akasha, 2006; F. di Fulvio, *Opętanie szatańskie i egzorcyzmy*, w: *Realność szatana*, red. K. Gózdź, Lublin 2006; M. Hauke, *Theologische Klärungen zum „Großen Exorzismus”*, „Forum Katholische Theologie” 2006, nr 22, s. 186-218; A. Posacki, *Okultyzm, magia, demonologia*, Kraków 2006.